

Wymagania edukacyjne niezbędnych do otrzymania przez ucznia poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z przedmiotu MUZYKA, wynikające z realizowanego programu nauczania oraz sposób sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów.

Rok szkolny 2023/2024

Program nauczania w klasach IV-VII szkoły podstawowej II etap

„Lekcja muzyki”, „ Muzyka”.

Cele kształcenia – wymagania ogólne

- Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Uczeń poznaje podstawowe pojęcia i terminy muzyczne, rozumie ich znaczenie i wykorzystuje w wykonywaniu i słuchaniu muzyki, prowadzeniu rozmów o muzyce oraz poszukiwaniu informacji o muzyce.
- Tworzenie wypowiedzi. Uczeń tworzy wypowiedzi – wykonuje utwory muzyczne i tańce, improwizuje i komponuje proste struktury dźwiękowe i układy taneczno-ruchowe, przedstawia cechy i charakter słuchanych i wykonywanych utworów słowami lub innymi środkami ekspresji.
- Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń interpretuje wykonywane utwory zgodnie z tekstem, charakterem i funkcją. Słucha muzyki, rozpoznaje, rozróżnia i omawia jej cechy, przedstawia własny stosunek do słuchanego i wykonywanego repertuaru.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

- Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji
Uczeń:
 - stosuje podstawowe pojęcia muzyczne (melodia, akompaniament, rytm, dźwięk, akord, gama, tempo);
 - wykorzystuje w śpiewie oraz w grze na instrumentach znajomość pojęć i terminów muzycznych określających podstawowe elementy muzyki (melodię, rytm, harmonię, agogikę, dynamikę, artykulację);
 - odczytuje i zapisuje elementy notacji muzycznej (nazwy siedmiu dźwięków gamy oraz ich położenie na pięciolinii, klucz wiolinowy, znaki graficzne pięciu wartości rytmicznych nut i pauz, podstawowe oznaczenia metryczne, agogiczne, dynamiczne i artykulacyjne);
 - poprawnie używa nazw podstawowych instrumentów muzycznych, głosów ludzkich (sopran, alt, tenor, bas) i zespołów wykonawczych (np. chór, orkiestra);
 - określa charakterystyczne cechy polskich tańców narodowych (poloneza, krakowiaka, mazura, kujawiaka i oberka);
 - wymienia nazwy epok w dziejach muzyki i potrafi wskazać kompozytorów reprezentatywnych dla baroku, klasycyzmu, romantyzmu i muzyki XX w.;
 - korzysta z multimedialnych źródeł muzyki i informacji o muzyce.
- Tworzenie wypowiedzi.
Uczeń:
 - poprawnie śpiewa z pamięci hymn szkoły, hymn narodowy oraz hymn Unii Europejskiej;
 - śpiewa ze słuchu (powtarza wzór lub powtarza i wykonuje z pamięci) lub z wykorzystaniem nut (w zespole, solo, a cappella, z towarzyszeniem instrumentu) piosenki z repertuaru dziecięcego i popularnego, wybrane pieśni patriotyczne, kanony (minimum 10 różnorodnych utworów wokalnych w roku szkolnym);
 - śpiewa, dbając o higienę głosu (stosuje ćwiczenia oddechowe, dykcyjne i emisyjne);
 - gra na instrumentach ze słuchu i z wykorzystaniem nut (solo i w zespole) melodie,

- schematy rytmiczne, proste utwory i akompaniamenty (uczeń gra na jednym lub kilku instrumentach, do wyboru: dowolny instrument klasyczny lub elektroniczny, np. flet prosty, instrument klawiszowy, dzwonki, instrumentarium perkusyjne Orffa);
 - odtwarza ruchem i gestodźwiękami proste rytmy i schematy rytmiczne, wykonuje kroki, figury i układy taneczne poloneza i krakowiaka, tańców ludowych (szczególnie własnego regionu) oraz podstawowe kroki wybranych tańców towarzyskich;
 - tworzy proste struktury rytmiczne, sygnały dźwiękowe, swobodne akompaniamenty, prosty dwugłos (burdon, nadgłos), ilustracje dźwiękowe do scen sytuacyjnych, tekstów literackich i obrazów (samodzielnie i pod kierunkiem nauczyciela);
 - tworzy improwizacje ruchowe do muzyki;
 - tworzy według ustalonych zasad improwizacje wokalne i instrumentalne (ćwiczenie wykonuje samodzielnie i pod kierunkiem nauczyciela z wykorzystaniem instrumentów wskazanych w pkt. 4 lub wykonanych przez uczniów);
 - tworzy wypowiedzi o muzyce za pomocą środków pozamuzycznych – odzwierciedla graficznie cechy muzyki i form muzycznych, rysuje, maluje i układa teksty do muzyki, opisuje słowami cechy i charakter słuchanych utworów.
- Analiza i interpretacja tekstów kultury.
Uczeń:
 - świadomie odbiera muzykę – słucha (słuchanie analityczne, ukierunkowane przez nauczyciela na wybrane cechy utworu) wybranych dzieł literatury muzycznej (w całości lub fragmentów) reprezentatywnych dla kolejnych epok (od średniowiecza do XX w.) oraz dla muzyki jazzowej i rozrywkowej, słucha polskich pieśni patriotycznych oraz utworów ludowych w postaci oryginalnej i stylizowanej;
 - rozpoznaje cechy i budowę utworu muzycznego – określa nastrój, tempo, dynamikę, fakturę jednogłosową i wielogłosową, rozróżnia podstawowe formy muzyczne (A, AB, ABA, ABA, rondo, wariacje);
 - rozróżnia podstawowe głosy ludzkie (sopran, alt, tenor, bas), rodzaje zespołu wykonawczego (soliści, orkiestra symfoniczna, różne typy chórów i zespołów), określa grupy instrumentów (strunowe – smyczkowe, szarpane, uderzane; dęte drewniane i blaszane; perkusyjne) i główne instrumenty z tych grup;
 - rozpoznaje charakterystyczne cechy polskich tańców narodowych (poloneza, krakowiaka, mazura, kujawiaka i oberka);
 - charakteryzuje wybrane utwory muzyczne wysłuchane i omówione na zajęciach oraz inne, określając cechy muzyki, które decydują o charakterze utworu;
 - porządkuje chronologicznie postacie kompozytorów – J. S. Bach, W. A. Mozart, L. van Beethoven, F. Chopin, S. Moniuszko, W. Lutosławski;
 - interpretuje (gra i śpiewa) utwory zgodnie ze wskazówkami wykonawczymi umieszczonymi w nutach oraz własnym odczuwaniem muzyki.

Cele kształcenia

- Nauka i doskonalenie umiejętności śpiewu.
- Nauka i doskonalenie umiejętności gry na instrumentach: perkusyjnych melodycznych i niemelodycznych, flecie podłużnym, dzwonkach, keyboardzie.
- Poznanie przykładów z literatury muzycznej reprezentatywnej dla różnych epok, kierunków i stylów.
- Inspirowanie do wyrażania muzyki za pomocą ruchu: realizacja układów ruchowych, taniec.

- Rozwijanie zainteresowań muzycznych i kreatywności poprzez improwizację, tworzenie prostych melodii i akompaniamentów, wyrażanie muzyki środkami pozamuzycznymi
- Pozyskiwanie wiadomości teoretycznych niezbędnych do muzykowania.
- Zdobywanie wiedzy na temat kompozytorów i wykonawców muzyki.
- Poznanie podstawowych form muzycznych.
- Kształcenie umiejętności percepcji muzyki oraz wypowiedzania się na temat poznanych przykładów muzycznych.
- Poznanie pieśni historycznych, muzyki ludowej oraz narodowej, a także kultury innych narodów.

Cele wychowania

- Kształtowanie postawy patriotycznej oraz wpajanie szacunku dla tradycji i dziedzictwa narodowego.
- Popularyzowanie postawy poznawczej wobec narodowej kultury polskiej i kultury europejskiej.
- Kształtowanie postawy tolerancji dla różnych rodzajów muzyki, a także jej kompozytorów, wykonawców i odbiorców.
- Zachęcanie do angażowania się w różne formy aktywności muzycznej.
- Kształcenie umiejętności pracy w zespole, polegającej na współdziałaniu, współtworzeniu i współodpowiedzialności podczas realizacji muzycznych projektów i przedsięwzięć.
- Rozwijanie kultury osobistej oraz kształtowanie postawy świadomego odbiorcy kultury poprzez różne formy kontaktu ze sztuką.
- Zachęcanie do otwartości na różne działania muzyczne – poznawcze i kształcące.
- Rozwijanie potrzeby zdobywania i pogłębiania muzycznej wiedzy, a także doskonalenia umiejętności i poszerzania zainteresowań z zakresu muzyki.
- Kształtowanie postawy aktywnego uczestnictwa w kulturze.

Kryteria oceniania na śródroczną i roczną ocenę klasyfikacyjną

METODY SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ I POSTĘPÓW UCZNIÓW;

1. Umiejętności praktyczne:

- śpiew; sprawdzenie stopnia opanowania utworów wokalnych: śpiew piosenek, pieśni w zespole klasowym, w małej grupie lub solo,
- gra na instrumentach - sprawdzenie stopnia opanowania utworu instrumentalnego:
 - zagranie utworu lub jego fragmentu na dzwonkach lub flecie podłużnym,
 - zagranie akompaniamentu rytmicznego na instrumencie perkusyjnym
 - zagranie w zespole odpowiedniej partii instrumentalnej utworu,
- taniec – sprawdzenie stopnia opanowania kroków i figur tanecznych wybranych tańców narodowych, ludowych, towarzyskich*:
- umiejętność aktywnego słuchania muzyki,
- umiejętność współpracy w grupie.

2. Wiedza z zakresu kultury muzycznej:

- pisemne opanowanie pisma muzycznego, krótkie sprawdzenie wiadomości uczniów (obejmują zazwyczaj jeden zakres tematyczny). Nauczyciel sprawdza i ocenia wyniki kartkówki zgodnie z przyjętymi kryteriami oceny poszczególnych zadań oraz zasadami oceniania prac pisemnych przyjętych w PSO,
- muzyczne ćwiczenia, quizy, zagadki, wypowiedzi na temat słuchanych utworów, twórczości kompozytorów, głównych osiągnięć epoki muzycznej, wybrany temat związany z muzyką,
- przygotowanie materiałów do lekcji na określony temat.

3. Aktywność na zajęciach - oceniane jest czynne uczestnictwo ucznia podczas zajęć

muzycznych, zbiorowej dyskusji, itp.

4. Praca z zeszytem ćwiczeń.

Ocenie podlega:

- systematyczność, poprawność oraz estetyka wykonywanych ćwiczeń, prac domowych, podejmowanie zadań dodatkowych, np. Ćwiczenie dla mistrza.

5. Odpowiedź ustna – oceniane są krótsze lub dłuższe ustne wypowiedzi ucznia na pytanie skierowane do niego przez nauczyciela. Odpowiedź ustna to również znajomość tekstu pieśni i piosenek.

6. Praca domowa - oceniana jest praca pisemna, ustna lub zadanie praktyczne zlecone przez nauczyciela do samodzielnego wykonania w domu.

7. Stosunek ucznia do przedmiotu- zdyscyplinowanie na lekcji, posiadanie zeszytu ćwiczeń i podręcznika, estetyka prac, kultura osobista.

8. Praca pozalekcyjna, np.: udział w konkursach, występach artystycznych, koncertach, kołach zainteresowań-chórku szkolnym, pracy na rzecz szkoły i środowiska, itp.

Metody i kryteria oceny osiągnięć uczniów;

- **Ocenę celującą (6)** otrzymuje uczeń, który: opanował pełny zakres wiadomości i umiejętności przewidzianych w realizowanym programie nauczania; zdobywa dodatkową wiedzę, korzystając z różnych źródeł informacji; na lekcjach jest bardzo aktywny i zdyscyplinowany, inicjuje różnorodne zadania, projekty; potrafi zagrać melodie przewidziane w podręczniku oraz inne proste melodie na flecie, dzwoneczkach, keyboardzie; umie zaśpiewać a capella i z akompaniamentem piosenki z podręcznika oraz spoza niego; opanował umiejętność łączenia wiedzy z zakresu muzyki z wiadomościami z innych przedmiotów; potrafi samodzielnie formułować pytania i rozwiązywać problemy muzyczne; zawsze jest przygotowany do lekcji, odrabia zadane prace domowe; jest wzorowym słuchaczem koncertów muzycznych.
- **Ocenę bardzo dobrą (5)** otrzymuje uczeń, który: opanował pełny zakres wiadomości i umiejętności przewidzianych w realizowanym programie nauczania; korzysta z różnych źródeł informacji; na lekcjach jest bardzo aktywny i zdyscyplinowany; potrafi zagrać większość melodii przewidzianych w programie nauczania na flecie i dzwoneczkach; umie zaśpiewać z akompaniamentem większość piosenek przewidzianych w programie nauczania; odrabia prace domowe; jest uważnym słuchaczem koncertów muzycznych.
- **Ocenę dobrą (4)** otrzymuje uczeń, który: opanował większość wiadomości i umiejętności przewidzianych w realizowanym programie nauczania; korzysta z różnych źródeł informacji; potrafi zagrać kilka melodii oraz akompaniamentów do piosenek na flecie i/lub dzwoneczkach; umie zaśpiewać z akompaniamentem pieśni jednogłosowe poprawnie pod względem muzycznym; na lekcjach jest aktywny i zdyscyplinowany; odrabia prace domowe; jest uważnym słuchaczem koncertów muzycznych.
- **Ocenę dostateczną (3)** otrzymuje uczeń, który: opanował w podstawowym zakresie wiadomości i umiejętności przewidziane w realizowanym programie nauczania; jest w stanie zrozumieć najważniejsze zagadnienia przy pomocy nauczyciela; potrafi zagrać niektóre melodie przewidziane w programie nauczania na flecie lub dzwoneczkach; umie zaśpiewać z akompaniamentem niektóre piosenki przewidziane w programie nauczania; odrabia prace domowe; potrafi się skupić podczas słuchania koncertów muzycznych.
- **Ocenę dopuszczającą (2)** otrzymuje uczeń, który: w niewielkim stopniu opanował wiadomości i umiejętności przewidziane w realizowanym programie nauczania; jest w stanie wykonać proste ćwiczenie przy pomocy nauczyciela; potrafi zagrać na instrumencie melodycznym gamę i najprostsze utwory przewidziane w programie nauczania; umie zaśpiewać z akompaniamentem najprostsze piosenki przewidziane w programie nauczania; odrabia proste prace domowe; nie przeszkadza innym słuchaczom podczas koncertów muzycznych.

- **Ocenę niedostateczną (1)** otrzymuje uczeń, który: nie opanował wiadomości i umiejętności przewidzianych w realizowanym programie nauczania (co uniemożliwia dalsze kształcenie) nie jest w stanie wykonać prostych ćwiczeń nawet przy pomocy nauczyciela; nie potrafi grać na żadnym instrumencie melodycznym; ma duże trudności z zaśpiewaniem jakiegokolwiek piosenki; jest pasywny na lekcjach, nie uważa nie odrabia prac domowych; nie wykazuje żadnych chęci nauczania się czegokolwiek, nadrobienia braków, poprawienia ocen.

Kryteria dodatkowe :

- uczeń jest obserwowany przez nauczyciela, ocenie podlega jego aktywność na lekcji
- ocenie podlega również kultura osobista i postawa na lekcjach
- uczeń może być zwolniony z pracy domowej, jeśli dzień, w którym odbywa się lekcja muzyki, jest pierwszym dniem jego powrotu po chorobie do szkoły.
- uczeń ma zawsze możliwość poprawy oceny niedostatecznej oraz dopuszczającej. Czas na poprawę takiej oceny to dwa tygodnie od jej otrzymania.

Kryteria ocen dla uczniów z dysfunkcjami:

- opracowane indywidualne plany pracy na podstawie diagnozy psychologiczno-pedagogicznej.

Zasady oceniania kształtującego:

- określone są i ściśle przestrzegane cele i kryteria oceniania. Zaplanowany jest też sposób przekazywania uczniom informacji zwrotnej na temat ich pracy: co uczeń zrobił dobrze, co należy poprawić, jak należy poprawić, wskazówki jak uczeń ma się dalej rozwijać.
- uzyskiwane są od uczniów informacje dot. tego, co pomaga im się uczyć, a lekcje planowane są z uwzględnieniem tych informacji.
- Informacja zwrotna - przekazywana uczniom przez nauczyciela - jest stałym elementem procesu nauczania. Dzięki niej uczniowie mogą na bieżąco poprawiać i doskonalić swoją pracę i - w konsekwencji - osiągać lepsze efekty i wyniki nauczania.
- Stosując ocenianie kształtujące nauczyciel planuje, obserwuje proces uczenia się, analizuje i interpretuje uzyskane informacje o przebiegu procesu i jego wynikach, przekazuje uczniom informację zwrotną dotyczącą ich pracy i osiągnięć. Uczy również uczniów samooceny i oceny koleżeńskiej.
- Informacje zwrotne kierowane do ucznia mają charakter indywidualny, są konstruktywne i dotyczą nie osoby, lecz rezultatów jej pracy. Dzięki stosowaniu oceniania kształtującego zawieram (nauczyciel zawiera) z uczniem indywidualny kontrakt, który pomaga mu się uczyć.
- Nauczyciel planuje kryteria sukcesu i przekazuje je uczniom. Dotyczą one każdej szkolnej aktywności. Są podawane do każdej lekcji, sprawdzianu, pracy domowej

i pracy podczas lekcji. Kryteria sukcesu powinny być podane w języku zrozumiałym dla ucznia tak, aby mogły służyć też samoocenie i ocenie koleżeńskiej. Nauczyciel oceniając pracę ucznia, konsekwentnie zwraca uwagę tylko na nacobezu, czyli na to, co wcześniej ustalił z uczniami.

- Nauczyciel wskazuje silne strony ucznia i doradza, jak je rozwijać; wyraźnie i konstruktywnie informuje o stronach słabych i o tym, jak można je eliminować; stwarza uczniom możliwość poprawienia własnej pracy.
- Samodzielny uczeń potrafi kształtować swój proces uczenia się: zdobywać nowe umiejętności i wiedzę oraz zaplanować dalsze etapy nauki. Droga do samodzielności prowadzi przez rozwijanie umiejętności samooceny. Nauczyciel zachęca do niej i wyposaża ucznia w stosowne umiejętności.

Dostosowanie wymagań edukacyjnych na lekcji muzyki

Dysleksja rozwojowa

- zapewnić większą ilość ćwiczeń, aby uczeń opanował daną sprawność (w razie potrzeby zwolnić z wykonania ćwiczeń przerastających możliwości ruchowe ucznia), dotyczy w przypadku opanowania kroków podstawowych tańca;
- wielokrotnie tłumaczyć i wyjaśniać zasady i reguły różnych zadań muzycznych;
- podpowiadać temat pracy plastycznej (np. w przypadku pracy metodą projektu), często podchodzić do ucznia, ukierunkowywać w działaniu;
- pozwalać na korzystanie ze śpiewników, wzorów, zapisów nutowych;
- liberalnie oceniać wytwory artystyczne ucznia (śpiew, gra na instrumencie);
- w ocenianiu zwrócić większą uwagę na wysiłek włożony w wykonanie zadania, niż ostateczny efekt pracy.

Dysgrafia

- w ocenianiu zwrócić większą uwagę na wysiłek włożony w wykonanie zadania, niż ostateczny efekt pracy;
- umożliwić ustne zaliczenie danej partii materiału;
- umożliwić wykonanie pracy pisemnej pismem drukowanym lub na komputerze.

Dysortografia

- podczas prac pisemnych nie oceniać popełnianych błędów ortograficznych, a skupić się na znajomości treści danego materiału;

Dyskalkulia

- oceniać przede wszystkim tok rozumowania, a nie techniczną stronę liczenia (np. w przypadku metrum i wartości nut).

Inteligencja niższa niż przeciętna

- zawsze uwzględniać trudności ucznia;
- w miarę możliwości pomagać, wspierać, dodatkowo instruować, naprowadzać, pokazywać na przykładzie;
- dzielić dane zadanie na etapy i zachęcać do wykonywania małymi krokami;
- nie zmuszać na siłę do śpiewania, czy wykonywania ćwiczeń sprawiających uczniowi trudność;
- dawać więcej czasu na opanowanie danej umiejętności, cierpliwie udzielać instruktażu;
- nie krytykować, nie oceniać negatywnie wobec klasy;
- unikać abstrakcyjnych, trudnych dla ucznia pojęć;
- podczas oceniania brać przede wszystkim pod uwagę stosunek ucznia do przedmiotu, jego chęci, wysiłek, przygotowanie do zajęć w materiały, niezbędne pomoce itp.;
- włączać do rywalizacji tylko tam, gdzie uczeń ma szansę;

Niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim

- zminimalizować nadmiar rozpraszających bodźców;
- dbać o wymianę informacji między nauczycielami i rodzicami na temat osiągnięć i trudności ucznia;
- umożliwić opanowanie tylko części zadanego materiału;
- umożliwić wykonanie utworu przy pomocy nauczyciela;
- umożliwić wykonanie tylko części utworu;
- dawać uczniom odczuć, że to co robią jest ważne i ciekawe;

Uczniowie z problemami emocjonalnymi

- pomagać uczniowi w radzeniu sobie ze stresem;
- nie stwarzać atmosfery napięcia, zdenerwowania (np. podczas występu solowego);
- umożliwić zaliczenia materiału w późniejszym terminie;
- rozłożyć zaliczany materiał na mniejsze partie.

Uczniowie z nadpobudliwością psychoruchową

- wydawać polecenia krótkimi, zdecydowanymi zdaniami;
- ustalić zrozumiałe dla dziecka reguły, system pochwał i kar;
- przekazywać treści w jasnej, prostej i krótkiej formie; zadania powinny być krótkie, ale urozmaicone;
- usuwać z otoczenia dziecka przedmioty, plakaty, obrazki, które mogą je rozpraszać; w miarę możliwości działać według wcześniej ustalonego planu;
- nie zmuszać na siłę do śpiewania, czy wykonywania ćwiczeń sprawiających uczniowi trudność;
- dawać więcej czasu na opanowanie danej umiejętności, cierpliwie udzielać instruktażu;
- nie krytykować, nie oceniać negatywnie wobec klasy;
- podczas oceniania brać przede wszystkim pod uwagę stosunek ucznia do przedmiotu, jego chęci, wysiłek, przygotowanie do zajęć w materiały, niezbędne pomoce itp.
- włączać do rywalizacji tylko tam, gdzie uczeń ma szansę.

Uczniowie z ADHD

- pomagać uczniowi w skupieniu się na wykonywaniu jednej czynności;
- wydawać jasne, precyzyjne polecenie (na raz tylko jedno polecenie);
- formułować informacje dotyczące pracy domowej w sposób jasny i przejrzysty;
- przypominać o regułach;
- skupiać uwagę ucznia na tym co najważniejsze – kolor, podkreślenie;
- często chwalić ucznia za pozytywne zachowanie;
- angażowanie ucznia w konkretne działania;
- w miarę potrzeby opracować zrozumiały dla ucznia kontrakt (może być w formie ustnej);
- zapewnić uczniowi miejsce w pierwszej ławce.

Uczniowie słabosłyszący

- zapewnić dobre oświetlenie klasy oraz miejsce dla dziecka w pierwszej ławce w rzędzie od okna;
- umożliwić dziecku odwracanie się w kierunku innych kolegów odpowiadających na lekcji co ułatwi lepsze zrozumienie ich wypowiedzi;
- nauczyciel mówiąc do całej klasy, powinien stać w pobliżu dziecka zwrócony twarzą w jego stronę - nie powinien chodzić po klasie, czy być odwrócony twarzą do tablicy, to utrudnia dziecku odczytywanie mowy z jego ust;
- należy mówić do dziecka wyraźnie używając normalnego głosu i intonacji, unikać gwałtownych ruchów głową czy nadmiernej gestykulacji;
- eliminować zbędny hałas w klasie;
- nauczyciel winien upewnić się czy polecenia kierowane do całej klasy są właściwie rozumiane przez dziecko niedosłyszące. W przypadku trudności zapewnić mu dodatkowe wyjaśnienia, sformułować inaczej polecenie, używając prostego, znanego dziecku słownictwa. Można też wskazać jak to polecenie wykonuje jego kolega siedzący w ławce;
- w czasie lekcji wskazane jest używanie jak najczęściej pomocy wizualnych i tablicy (m.in. zapisanie nowego tematu, nowych i ważniejszych słów, dat na lekcji historii itp.)
- można przygotować uczniowi z niedosłuchem plan pracy na piśmie opisujący zagadnienia poruszane w wykładzie lub poprosić innych uczniów w klasie, aby robili notatki z kopią i udostępniali je koledze;
- aktywizować dziecko do rozmowy poprzez zadawanie prostych pytań, podtrzymywanie jego odpowiedzi przez dopowiadanie pojedynczych słów, umowne gesty, mimiką twarzy;
- nauczyciel podczas lekcji powinien często zwracać się do dziecka niesłyszącego, zadawać pytania – ale nie dlatego, aby oceniać jego wypowiedzi, ale by zmobilizować go do lepszej koncentracji uwagi i ułatwić mu lepsze zrozumienie tematu;
- przy ocenie prac pisemnych dziecka nie uwzględniać błędów wynikających z niedosłuchu;
- przy ocenie osiągnięć ucznia z wadą słuchu należy szczególnie doceniać własną aktywność i wkład pracy ucznia, a także jego stosunek do obowiązków szkolnych (systematyczność, obowiązkowość, dokładność);
- zadawać więcej ćwiczeń muzyczno – teoretycznych, ze względu na brak dokładnej percepcji muzyki;
- aktywizować do zadań ruchowych.

Uczniowie słabowidzący

- właściwie umiejscowić dziecko w klasie, zapewniając dobre oświetlenie i widoczność;
- udostępniać teksty (np. testy sprawdzające wiedzę) w wersji powiększonej;
- podawać modele i przedmioty do obejrzenia z bliska, np., jeśli to możliwe instrumenty, plansze ze znakami muzycznymi;
- zwracać uwagę na szybką męczliwość dziecka związaną ze zużywaniem większej energii na patrzenie i interpretację informacji uzyskanych drogą wzrokową (wydłużyć czas na wykonanie określonych zadań);
- umożliwić dziecku korzystanie z płyt z nagraniami utworów omawianych na lekcji;
- umożliwić wykonanie prac metodą projektu na kartkach większego formatu niż zwykła kartka papieru;
- często zadawać pytania: „co widzisz?” w celu sprawdzenia i uzupełnienia słownego trafności doznań wzrokowych.

Uczniowie z zespołem Aspergera

- eliminować bodźce rozprasające;
- popierać informacje słowne tekstem pisanym albo obrazem, ilustracją, filmem;
- przedstawiać nowe pojęcia w sposób możliwie najbardziej konkretny;
- powtarzać polecenia, sprawdzać stopień zrozumienia polecenia, czekać aż uczeń rozpocznie pracę;
- używać krótkich zdań i podawać jasne instrukcje;
- zachęcać ucznia, by w razie potrzeby prosił o powtórzenie, uproszczenie czy zapisanie polecenia;
- używać prostego i jednoznacznego języka;
- kreatywnie wykorzystywać zainteresowania ucznia np. angażować go do działań muzycznych takich jak śpiew w chórze, czy gra na instrumencie;
- często stosować tzw. pozytywne wzmocnienia: pochwały nagradzanie;
- dzielić zadania na wieloetapowe krótsze części;
- zadawać krótsze prace domowe w sytuacji, gdy rodzice zgłaszają, że nauka w domu trwa godzinami;
- sprawdzać wiedzę ucznia w formie jaką preferuje (np. zamiast śpiewać piosenkę może powiedzieć jej tekst);

Uczniowie po przejściach traumatycznych

- zastosować elementy arteterapii poprzez:
 - 1) Pobudzanie wszechstronnego rozwoju ucznia.
 - 2) Rozwijanie zainteresowań i uzdolnień muzycznych.
 - 3) Stwarzanie możliwości do własnych wypowiedzi za pomocą różnorodnych środków muzycznych (śpiew, taniec, gra na instrumencie).
 - 4) Wyposażenie w niezbędne umiejętności muzyczne oraz wiedzę z tego zakresu.
 - 5) Rozwijanie sprawności manualnej, poprzez grę na instrumencie.
 - 6) Podnoszenie poziomu samoakceptacji.
 - 7) Rozładowanie negatywnych napięć, emocji i agresji.
 - 8) Poznanie różnego rodzaju materiałów do wykorzystania w procesie tworzenia.
 - 9) Zrozumienie istoty samodzielności i odpowiedzialności za wykonane zadanie.
 - 10) Uaktywnienie i otwarcie się ucznia mającego problemy z nawiązaniem kontaktów.
 - 11) Przygotowanie do uczestnictwa i odbioru muzyki.

- wspierać ucznia stwierdzeniami: wierzę, że ci się uda, że osiągniesz ten cel;

Uczniowie z niepełnosprawnością ruchową, w tym afazją

- przystosować otoczenie klasowe ograniczając ilość przeszkód (np. podczas nauki tańca);
- w razie niepełnosprawności rąk umożliwić uczniowi nagranie lekcji na dyktafonie;
- w przypadku nieczytelnego pisma umożliwienie uczniowi wykorzystywania komputera do sporządzania notatek i pisania prac;
- w sytuacji, kiedy uczeń nie może sporządzać notatek samodzielnie lub na komputerze przygotowanie dla niego skróconej notatki z rysunkami i schematami;
- dostosować pomoce dydaktyczne (wielkość i ciężar) do możliwości ruchowych rąk i dłoni. Zastąpić książkę pojedynczą kartą pracy;
- wydłużyć czas przeznaczony na wykonywanie danego zadania;
- z uwagi na szybszą męczliwość i trudność w koncentracji uwagi organizować przerwy przeznaczone na odpoczynek;
- podczas oceniania dostrzegać wysiłek włożony w wykonywane zadanie;
- zachęcać do współpracy w grupie;
- w przypadku dziecka z afazją obserwować, słuchać i podążać za dzieckiem;
- umożliwić fonogestykę w przypadku problemów ze śpiewem;
- nie wywoływać do tablicy, jeśli uczeń ma trudności z poruszaniem się;
- wydłużyć czas na odpowiedź ustną.

Uczniowie z chorobą przewlekłą

- zapewnić poczucie bezpieczeństwa psychicznego i fizycznego;
- pomóc w pokonywaniu trudności, uczyć nowych umiejętności;
- budować dobry klimat i przyjazne relacje klasowe (zwłaszcza podczas indywidualnego występu);
- traktować chore dziecko jako pełnoprawnego członka klasy;
- uwrażliwiać dzieci zdrowe na potrzeby i przeżycia dziecka chorego;
- uwrażliwiać dziecko chore na potrzeby i przeżycia innych uczniów;
- rozwijać zainteresowania muzyczne (śpiew, gra na instrumencie itp.), uczyć samodzielności w przygotowaniu do własnej prezentacji;
- dostarczać wielu możliwości do działania i osiągania sukcesów (np. zachęcać do udziału w konkursach muzycznych);
- motywować do aktywności (udział w muzycznych kołach zainteresowań, nauka w szkole muzycznej).

Uczniowie z niedostosowaniem społecznym

- w ocenie należy brać pod uwagę przede wszystkim cząstkowe efekty pracy ucznia;
- przywracać wiarę w możliwość uzyskania pozytywnych wyników w nauce i nadrobienia zaległości szkolnych, kształtować pozytywny stosunek do nauki i szkoły;
- stosować aktywizujące metody i formy nauczania (np. wykonanie pomocy naukowej w postaci samodzielnie zrobionego instrumentu);
- kształtować cechy osobowości, tj. wrażliwość, uczciwość, pracowitość i kulturę osobistą (np. podczas słuchania muzyki);
- stworzyć warunki do rozwoju zainteresowań (np. udział w chórze szkolnym, zespole instrumentalnym);

- wzmacniać poczucie własnej wartości poprzez angażowanie ucznia do dodatkowych działań, np. samodzielne tworzenie pomocy naukowych (np. prezentacje multimedialne);
- dostosować trudności zadań do poziomu intelektualnego ucznia.

Uczeń zdolny

- stosować indywidualne formy pracy na lekcji, zadań domowych, kryteriów oceniania;
- umożliwiać poszerzanie wiedzy o treści wykraczające poza podstawę programową;
- umożliwiać korzystanie z różnych form rozwoju zainteresowań (chór szkolny, zespół instrumentalny, szkoła muzyczna);
- przygotować do konfrontacji posiadanej wiedzy z wymaganiami konkursowymi;
- różnicować obszerność i terminowość prac;
- poszerzać treści programowe z muzyki;
- zwiększyć wymagania edukacyjne;
- przydzielanie trudniejsze zadania podczas pracy grupowej lub indywidualnej (np. wykonanie partii solowej utworu, prezentacja – samodzielne przygotowanie fragmentu lekcji);
- stwarzać sytuacje wyboru zadań, ćwiczeń o większej skali trudności, lub prac dodatkowych (np. własne kompozycje, recenzje z koncertów itp.);
- różnicować stopień trudności prac klasowych i domowych;
- przydzielać specjalne role np. asystent, konferansjer koncertu itp.;
- powierzyć współorganizację konkursów wiedzy muzycznej – etap szkolny;
- umożliwić przygotowanie projektu, czyli dłuższej formy umożliwiającej przeprowadzenie badań i analizy ciekawego zadania (np. przeprowadzenie wywiadu ze znanym muzykiem)

*nauczyciel muzyki
Barbara Zelek*